

Rob Borst en Judith Schuring: 'Onder deze boom wordt het gras niet gemaaid om de groeiplaats te ontzien. Eigenlijk geven wij nu het slechte voorbeeld.'

'Groenmassa minstens zo belangrijk als aantallen'

Een ommetje met experts Schuring en Borst door 'de mooiste bomenstad van Nederland'

Arnhem is een van de boomrijkste steden van Nederland. Toch heeft de stad nog steeds grote ambities op het gebied van bomen. Tijdens het ommetje door stadscentrum en parken vallen woorden als ecologisch boombeheer, het vertroetelen van bijzondere bomen en toekomstbomen. Ook het woord groeiplaats keert steeds terug.

Auteur: Hanneke Tax

Een ommetje met twee rotten in het groene vak leidt tot de nodige eyeopeners. Judith Schuring en Rob Borst vormen bij de gemeente Arnhem slechts het 'topje van de ijsberg' van de afdeling boombeheer. Dat 'topje' zorgt voor beleid, beheer en uitvoering en aan de voet van de ijsberg voeren de aannemers het echte werk uit. Schuring houdt zich al bijna vijftien jaar bezig met – onder meer – de bomen in de gemeente. Borst kwam ruim een jaar geleden over van IPC Groene Ruimte, waar hij mede vormgaf aan de opleidingen ETW, ETT en ETM. Waar Schuring zich in Arnhem vooral richt op de stedelijke bomenstructuur, houdt Borst zich bezig met de bossen en parken die de stad rijk is. Voordat we op pad gaan, worden in de parkeerkelder de gemeentefietsen ontgrendeld. Vanuit het stadskantoor fietsen we eerst naar het hart van de stad.

Canadese veteraan

Bij het Musispark staat een populier in het veteranenstadion. Schuring: 'Deze is van voor 1890, misschien zelfs uit 1750. Hij is in het veteranenstadion en we vertroetelen hem extra goed, zodat hij er nog zo lang mogelijk in vol ornaat bij kan staan. Mensen wennen geleidelijk aan het beeld van een afstervende boom. Er staan genoeg jongere bomen omheen, zodat het groene beeld door andere bomen overgenomen wordt. De veteraan heeft zijn eigen karakteristieke uitstraling. Opvallend genoeg is het een Canadese populier, waarvan ze vaak zeggen dat die na zeventig jaar aan het einde van hun levensduur zijn.'

Groenmassa

'Sinds vorig jaar hebben we in Arnhem een superdonkergroen college', vertelt Schuring. 'Het bestuur was altijd al groen. Voor ons als

‘Ecologisch boombeheer is beheer volgens natuurlijke principes, vertaald naar de stedelijke omgeving’

bomenteam is het heel fijn dat de aandacht en zorg voor bomen zo breed gedragen wordt.’ Borst: ‘Wat mij betreft, is Arnhem de mooiste bomenstad van Nederland. Anders was ik hier ook niet komen werken. Het is een stad met een hoogwaardig bomenkapitaal waar goed voor wordt gezorgd. We beschikken over veel oude bomen en willen zorgen dat ook nieuwe aanplant zo groot en oud mogelijk wordt. Het gaat ons niet alleen om aantallen bomen; we willen ook veel groenmassa krijgen. Dat betekent: zo weinig mogelijk kappen en ook zo weinig mogelijk snoeien. Snoeien om een bepaald beeld te creëren, dat zul je in Arnhem niet snel zien. Ook staat veiligheid bij ons niet boven aan de prioriteitenlijst. Veiligheid is een randvoorwaarde en geen doel. Behoud van groenmassa is wel een doel, net als het behoud van belangrijke bomen.’

Ecologisch

‘Eén van de pijlers van het Arnhemse boombeleid is ecologisch beheer’, vertelt Schuring. ‘We beheren onze bomen zoveel mogelijk volgens natuurlijke principes, maar dan vertaald naar de stedelijke omgeving. We behandelen een groeiplaats zodanig dat er een zo natuurlijk mogelijke situatie voor de boom ontstaat. En we snoeien alleen wat echt nodig is. Dat kun je bijvoorbeeld mooi zien bij bomen die tussen een weg en een fietspad staan. Aan de wegwijk komt er hoger verkeer langs en wordt er ook meer gesnoeid dan aan de fietspadkant.’

Schuring vertelt verder: ‘We maaien waar mogelijk niet meer onder de kroonprojectie. In de eerste plaats om geen machines onder de boomspiegels te laten rijden, en verder is het dan minder uitnodigend om onder de boom door te lopen. Maar niet maaien heeft ook gunstige gevolgen voor de biodiversiteit. Je ziet in plaats van gras allerlei kruiden opschieten, waarin zich insecten kunnen vestigen. In het voorjaar zie je op veel plaatsen als eerste een tapijt van paarse dovenetel rond de stammen verschijnen. Ook blazen we in de herfst waar mogelijk bladeren onder de kroonprojectie. Dat levert een mulchlaag met veel natuurlijke voeding op voor de boom.’

‘Ontwerp er maar omheen’

Bij het Velperplein stappen we even af bij een boom van gemiddelde grootte. Schuring: ‘Deze honingboom is een jaar of twintig geleden tijdens een herinrichting ongeveer tien meter verplaatst. Dat moest wel, want op de plek waar de boom eerst stond moest volgens het ontwerp bestrating komen. Zo werd er toen nog tegenaan gekeken. Het mooie is natuurlijk dat de boom is verplaatst en niet gekapt. Toch zouden we het nu anders doen. We zouden zeggen: ontwerp maar om die boom heen. We hebben de boom en vooral zijn groeiplaats flink vertroeteld, en hij heeft het gelukkig weer prima naar zijn zin op de nieuwe plek.’

‘Als er aan kabels en leidingen of aan de weg wordt gewerkt, vindt eigenlijk iedereen het nu

vanzelfsprekend dat er eerst een melding naar technisch groenbeheer gaat’, vertelt Borst. ‘Die kijken dan mee hoe er zo goed mogelijk om de kroonprojectie heen gewerkt kan worden. De boom komt dus op de eerste plaats in het plan. We werken zorgvuldig met onze bomen, hoewel er natuurlijk altijd wel iets fout kan gaan. Soms doordat een aannemer nieuw is in Arnhem en we ons protocol niet goed genoeg hebben doorgenomen. Zo iemand volgt zijn routine en dan sneuvelt er weleens ongewild een tak of wortel.’

Midden tussen het verkeer op de Jansbinnensingel staat een flinke plataan uit ongeveer 1880. Op het eerste gezicht is er niets mee aan de hand, maar van dichtbij zien we er duidelijk zwam op zitten. Borst: ‘We gaan deze boom niet kappen omdat er een zwam in woont. De weerschijnzwam woont hier al jaren; we houden in de gaten hoe stevig de boom is. Tot nu toe is er geen reden geweest om in te grijpen. Wat ons betreft, levert deze boom geen onaanvaardbare risico’s op. Als je goed kijkt, zie je wel een aantal ankers tussen de takken, die de kroon meer stabiliteit geven. Daarnaast is het een uitdaging om de takken niet in conflict te laten komen met de bovenleiding van de trolleybus die er vlak langs rijdt.’

Niet ‘schoon, heel en veilig’

Arnhem heeft voor een Nederlandse stad veel bossen en parken. Die hebben de volle aandacht van Borst: ‘De bossen en parken krijgen in Arnhem de juiste aandacht omdat de verantwoordelijkheid daarvoor centraal geregeld is. Het beheer van de stedelijke bomen is verdeeld over vier of vijf stadsdelen, maar de bossen en parken vormen beheersmatig één geheel.’

‘Een belangrijk onderdeel van het boombeleid in de parken en bossen is dood hout’, vertelt Borst. ‘Omgevallen bomen en snoeihout laten we zoveel mogelijk liggen op de plek zelf, of als dat niet kan op een andere plaats in de omgeving. Ook dode bomen laten we staan om ze gecontroleerd te laten afsterven. Staand en liggend dood hout heeft een eigen ecologische functie, die heel waardevol is. Daarom laten we een dode boom het liefst gewoon staan. Het gevaar van vallend hout wordt door veel mensen en ook door beheerders overschat. Terwijl we in Arnhem in principe alles laten staan, zijn hier ongeveer net zoveel ongelukken en materiële schades als in andere steden. Het motto “schoon, heel en veilig” zul je ons niet horen

Weerschijnzwam op de stam van een plataan

De poortwachters

‘De weerschijnzwam woont al jaren in deze boom, er is geen reden om in te grijpen’

gebruiken. Takken vallen bijna nooit op iets of iemand. Zelfs op een druk verkeerspunt laten we een door zwam aangetaste boom gewoon staan. Het idee dat een boom gevaarlijk is en beter preventief gekapt kan worden, is ingegeven door angst. Door bomen goed in de gaten te houden, weten we dat ze stevig staan en dan mogen ze gewoon blijven.’

Natuurlijk proces

‘Het afgelopen najaar hadden we een grote collectie reuzenzwammen.’ Schuring ziet dat niet als een probleem: ‘Zwammen horen bij bomen. Als het voor een boom tijd is om, ondanks alle zorg die eraan besteed is, aan de zwam te bezwijken, dan is dat zo. Dat is een natuurlijk proces. Maar vaak zijn bomen in staat om zich te herstellen, juist omdat ze goede zorg krijgen.

Beluchting van de groeiplaats, eventueel extra voeding en stoppen met maaien zorgen vaak dat een boom zich voldoende kan herstellen.’

Waarde van hout

De bomen worden door de Arnhemse boomexperts gezien als het groene kapitaal van de stad. Een van de waardes van bomen is dat in het hout koolstof is vastgelegd. ‘Dat wil je niet zomaar vernietigen’, zegt Borst, ‘Natuurlijk moet er weleens flink gesnoeid worden en gaan er weleens bomen om. Maar het in Arnhem geproduceerde hout wordt zo circulair mogelijk binnen Arnhem gehouden. We werken bijvoorbeeld samen met een start-up die van Arnhemse hout gebruiksproducten maakt, gericht op Arnhemse gebruikers. Om dat goed te laten werken, is het belangrijk dat vraag en aanbod

niet aan elkaar worden gekoppeld, zodat we niet de prikkel krijgen om hout te produceren voor de groeiende vraag. En ook andersom: we willen niet extra vraag creëren omdat er veel hout beschikbaar is. De reden daarvoor is dat we een circulair proces willen, waarbij het beschikbaar gekomen hout duurzaam wordt gebruikt en in de lokale kringloop blijft. Het principe van vraag en aanbod lokt geen circulair, maar een lineair proces uit, met een steeds lagere waarde van het materiaal en aan het einde afval.’

Diversiteit

Ecologisch boombeheer betekent ook streven naar diversiteit, maar in de stad is dat niet altijd gemakkelijk, vertelt Schuring: ‘We streven naar diversiteit waar het kan. Ook in Arnhem hebben we een aantal statige lanen met één boomsoort. Als daar eiken of lindes horen te staan, zullen we de laan zo nodig aanvullen met diezelfde boom. Maar dan wel vaak verschillende cultivars, zodat de bomen bij een eventuele uitbraak van ziekte meer kans maken. Is het statige beeld van de bomenlaan niet het belangrijkste, dan zetten we bijvoorbeeld esdoorns tussen de lindes.’

Buitengewone bomen

De belangrijkste bomen in Arnhem zijn de zogenaamde buitengewone bomen, oftewel de bomen met een beschermde status. ‘Daarvan hebben we er twaalfduizend’, vertelt Schuring. ‘En nog eens twaalfduizend toekomstbomen. Dat zijn bomen die voorgesorteerd staan om een buitengewone boom te worden. Samen is dit ongeveer de helft van de stadsbomen in Arnhem, en dan zijn de bos- en parkbomen niet meegeteld.’

Voor we weer teruggaan naar de thuisbasis, móeten we nog even langs een paar buitengewone bomen, de beroemde poortwachters aan de Zijpendaalseweg. Borst: ‘Het pad tussen de bomen is onlangs bestraat in plaats van geasfalteerd; dat is beter voor de bodem. De tamme kastanjes zijn meer dan 350 jaar oud en ze doen het nog steeds. We zorgen voor zo goed mogelijke omstandigheden, vooral een gezonde bodem, maar verder grijpen we niet in.’

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!